

De tweede aangeplante boom bij de jeu-de-boulesbaan is de tamme kastanje (Castanea sativa). Hoewel hij zelfs geen familie is van de wilde kastanje (of paardenkastanje), wordt hij er wel vaak mee verward. Dat is ook wel begrijpelijk, want de stekelige bolsters lijken op elkaar en ook de vruchten hebben – voor de leek – veel van elkaar weg. Maar daar waar je van de wilde kastanje alleen fraaie kastanjepaardjes of kastanjemannetjes kunt maken als speelgoed of decoratie in herfststukjes, zijn de tamme kastanjes niet alleen eetbaar; ze zijn zelfs verrukkelijk.

Uiterlijk

Om te beginnen is het goed te weten hoe een tamme van een wilde kastanje verschilt. Je kunt namelijk behoorlijk ziek worden van die paardenkastanjes. De tamme kastanje heeft een zachtere bolster, in de schil zitten gemiddeld drie kastanjes (soms twee) ipv eentje en tot slot hebben tamme kastanjes een platte zijde. De wilde kastanje daarentegen is kogelrond en heeft geen pluimpje of puntje.

De *Castanea sativa* kan oud worden, soms wel 400 jaar. Dan is de stam gedraaid en zit vol groeven en spleten. Meerstammigheid komt ook voor. De dikste meerstammige kastanje in Nederland wordt “de drie poortwachters” genoemd en ze staan aan de Zijpendaalseweg bij Arnhem tegenover het hoofdkantoor van het Geldersch Landschap. Deze poortwachters zijn vermoedelijk geplant rond 1650 toen de tuinen rond kasteel Zypendaal aangelegd werden.

Maar een kastanjeboom wordt ook groot, tot wel 25 m. Hij heeft een brede kroon. De bladeren zijn enkelvoudig en lijken wel wat op een lancet. Ze worden tot 20 cm lang en zijn van boven glanzend, leerachtig groen en aan de onderkant wat bleker van kleur. De bloei is in mei/juni. Het zijn aarvormige scheuten die rechtopstaan. Bovenin de toefjes mannelijke stuifmeelbloemen (sterk geurend), aan de onderkant een paar vrouwelijke bloemen. De boom bloeit wit.

Herkomst

Oorspronkelijk nam men aan dat de tamme kastanje uit Zuid-Europa kwam en dat de soort door de Romeinen meegenomen zou zijn. In Italië scheppen ze dan ook op over “de moeder aller kastanjebomen”, die op de helling van de Etna staat. Eigenlijk zijn het drie met elkaar vergroeide bomen, maar de omtrek die ze samen

hebben bedraagt 62 meter en de leeftijd wordt (door de Italianen) geschat op ruim 2000 jaar. Men zegt dat in 1308 de koningin van Aragon met haar gevolg onder deze boom schilde voor de regen. Vandaar de naam van deze reus: Boom van honderd paarden. Nieuwe onderzoeken wijzen echter uit dat we de Kelten dankbaar moeten zijn voor de verspreiding van de kastanje, vanaf 200 v Chr. Overigens was de boom direct een blijvend succes, ook in middeleeuwse kloostertuinen werd hij heel vaak aangeplant.

De Griekse Stad Kastanéia in Pontus, aan de kust van het Zwarte Meer, is verantwoordelijk voor de naamgeving. De Romeinen veranderden de stadsnaam in *Castanea*. Het woord “*sativa*” betekent “nuttig, of verzadigend”.



Eigenschappen

De tamme kastanje, *Castanea sativa* hoort met Beuken en Eiken tot de zogenaamde Napjesdragersfamilie of de Fagaceae. Die vind je allemaal in loofbossen. Overigens zijn het bomen die het

het beste solitair doen. Ze zijn absoluut ongeschikt als straatboom. Stenen rondom de boom zijn dodelijk voor de kastanje. Maar in parken en brede groenstroken zijn ze natuurlijk prachtig. Hooikoortsgevoeligen onder ons let op: de tamme kastanje is een grootproducent van pollen.

De tamme kastanje wordt bestoven door vliegen, kevers en bijen die aangelokt worden door de specifieke geur van de meeldraden en door een zoet smakend druppeltje nector op de stempel van de vrouwelijke bloemen. De dikste eenstammige boom in Nederland, de kabouterboom, heeft een omtrek van 8 tot 9 meter. De stam is hol en hij staat in Beek Ubbergen. In 2005 hebben een paar barbaren geprobeerd hem in brand te steken, maar gelukkig heeft de boom het overleefd. Dat zegt wel iets over de veerkracht van de soort.



Bijzonderheden

Er zijn twee aardige verhalen over de tamme kastanje in omloop. Zo heeft de Romeinse mythologie een andere verklaring voor de naam. Oppergod Jupiter zat achter de jachtgodin Diana aan. Maar Diana veranderde zichzelf in een tamme kastanje waardoor ze “casta”(kuis) wist te blijven. Een tweede verhaal stamt eveneens uit Italië. Daar beschermde een tamme kastanje de schapen tegen een hongerige wolf door zijn takken als een beschermende kooi om de dieren heen te zetten. De boeren wisten het wel: de tamme kastanje was een geschenk van God. Maar de duivel was jaloers en blies zijn kwade adem over de bolsters en die kregen scherpe steekels. Maar God was niet voor een gat te vangen: toen de kastanjes rijp waren en op de grond vielen, sprongen de bolsters in vier delen open in de vorm van een heilig kruis. Zo kon men toch de kastanjes zonder moeite oprapen.

Tot slot

Kastanjes worden tot noten gerekend, maar hebben weinig vetten en eiwitten. Ze zijn rijk aan vitamines, mineralen en bevatten vooral heel veel kalium. Dat laatste mineraal is bijzonder goed voor de bloeddruk, spieren en zenuwstelsel. En kastanjes hebben ook nog eens veel vezels. Supergezond dus.

Je kunt er werkelijk van alles mee doen. De vruchten kun je pureren, koken, poffen, inmaken en zelfs tot een lekker broodbeleg verwerken. Ze zijn vrij zoetig van smaak, maar gepureerde gekookte kastanjes met wat kerrie madras (en een beetje kokosolie) geven een hartige spread voor op brood. En kastanjemeel is nog glutenvrij ook. En zoals iedereen kan zien, de kastanje bij Gouwestein draagt dit jaar vrucht.

